

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

661

SAIKOLOJIA YA ELIMU NA KUNASIHI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2000

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.
2. Jibu maswali yote katika sehemu A: maswali mawili (2) kutoka sehemu B na swali moja katika sehemu C.
3. Sehemu A ina alama arobaini (40) na sehemu B na C zina alama thelathini (30) kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa havitakiwi ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika namba yako ya mtihani katika kila ukurasa wa kijitabu chako **cha kujibia**.

maktaba.tetea.org

1. Swali limegawanywa kwa mafungu mawili. Fungu M lina sehemu ya wazo litakalokamilika kwa kulinganisha na fungu J. Andika herufi A hadi F na oananisha na jibu sahihi kutoka fungu J.

A inaoanisha na **Mipango ya somo, uratibu wa darasa na mahusiano ya mwanafunzi.**

B inaoanisha na **Ukuaji hutokea kuanzia kichwa kwenda miguuni na kutoka katikati kwenda pembeni.**

C inaoanisha na **Staili za kujifunza, mitindo ya uelewa na kasi ya kufikiri.**

D inaoanisha na **Motisha ya ndani na ya nje.**

E inaoanisha na **Kurekebisha tabia na kuifanya ibadilike.**

F inaoanisha na **Utangulizi na msisitizo.**

2. Toa maana ya dhana ya kujifunza kulingana na saikolojia ya elimu.

Kujifunza ni mchakato wa kupata maarifa, ujuzi, tabia, au mtazamo mpya kutokana na uzoefu, mafunzo au uchunguzi. Huu ni mabadiliko ya kudumu yanayotokea katika tabia ya mwanafunzi baada ya kuingiliana na mazingira yake ya kielimu.

Kujifunza pia ni mchakato unaojenga uwezo wa mwanafunzi kufikiri, kuchambua na kutumia taarifa katika hali halisi. Mabadiliko haya hutokea taratibu kadri mwanafunzi anavyojifunza kupitia mbinu tofauti za ufundishaji.

3. Bainisha hatua tatu za ukuaji wa mwanafunzi ambazo ni muhimu kwa mwalimu kuzijua.

Hatua ya ukuaji wa kimwili ni muhimu kwa kuwa mwalimu anahitaji kuelewa uwezo wa mwanafunzi wa kufanya kazi za mwili kama kuandika, kuchora au kucheza.

Hatua ya ukuaji wa kiakili ni muhimu kwa mwalimu ili kufahamu uwezo wa mwanafunzi wa kufikiri, kuelewa dhana na kutatua matatizo.

Hatua ya ukuaji wa kihisia na kijamii ni muhimu kwa kuwa humsaidia mwalimu kuelewa jinsi mwanafunzi anavyoshughulikia hisia na kuhusiana na watu wengine darasani.

4. Eleza maana ya kujilinda kisaikolojia na taja mifano mitatu.

Kujilinda kisaikolojia ni mbinu ya ndani anayoiendeleza mwanafunzi ili kupunguza msongo wa mawazo, maumivu ya kiakili au hali inayomletea hofu. Ni utaratibu wa kinga ya kisaikolojia unaolenga kumlinda kiakili.

Mfano wake ni kukataa tatizo kwa kulikana kabisa, kama mwanafunzi kukataa kukubali kuwa alipata alama ndogo.

Mfano mwingine ni kubadilisha mada ili kuepuka hali inayomletea aibu, kama mtoto kuzungumzia jambo lingine anapoulizwa swali gumu.

Mfano wa tatu ni kumlaumu mtu mwingine ili kuondoa lawama kwake mwenyewe, kama mwanafunzi kusema mwalimu ndiye chanzo cha yeye kutofanya kazi vizuri.

5. Taja sababu tatu zinazochangia kusahau masomo.

Kutokurudia mazoezi mara kwa mara humfanya mwanafunzi kusahau kwa kuwa ubongo unahitaji kurudia maarifa ili yaeze kukaa.

Kukosa uelewa wa kina wa somo humfanya mwanafunzi kusahau kwa sababu alijifunza kwa kukariri bila kuelewa mantiki.

Msongo wa mawazo na uchovu huzuia ubongo kuhifadhi taarifa muhimu, hivyo kusababisha kusahau.

6. Fafanua tofauti kati ya kunasihi na ushauri.

Kunasihhi ni kumpa mtu maelekezo au onyo kwa lengo la kumsaidia kufanya uamuzi sahihi bila kulazimishwa. Hii ni nasaha ya kumpa mwongozo.

Ushauri ni kumpa mtu njia mbadala za kuchagua na kumruhusu kuamua kwa hiari. Ni mazungumzo yanayolenga kumsaidia kuona suluhisho linalofaa kwake.

Tofauti kubwa ni kwamba kunasihhi huenda moja kwa moja kwenye kile kinachopaswa kufanywa, wakati ushauri unampa mtu nafasi ya kuchagua kati ya njia mbalimbali.

7. Taja tabia nne zinazoonyesha kuwa mtoto ana matatizo ya umakini darasani.

Mtoto hushindwa kukaa kimya kwa muda mrefu na hubadilisha shughuli mara kwa mara.

Hupoteza vifaa vyake kama kalamu au vitabu mara kwa mara kwa sababu ya kutokuwapo makini.

Hukosa kufuata maagizo kwa utaratibu na huchanganya hatua za kazi.

Husumbuka kirahisi na kelele au watu wanaomzunguka, hivyo hupoteza mwelekeo wa somo.

8. Eleza mambo matatu yanayoathiri uwezo wa mwanafunzi kufikiri kwa undani.

Kiwango cha msukumo wa ndani humchochea au humzuia mwanafunzi kufikiri kwa kina, kwa kuwa mwanafunzi mwenye hamasa kujifunza hutumia muda mwingi kutafakari.

Ubora wa mazingira ya kujifunzia unaathiri uwezo wa mwanafunzi kwa kuwa mazingira yasiyo na utulivu huzuia ubongo kufikiri kwa makini.

Uwezo wa kihisia wa kudhibiti msongo wa mawazo huathiri fikra za kina kwa sababu mwanafunzi mwenye msongo hushindwa kutafakari kwa undani.

9. Kwa mifano, eleza hoja tano zinazosisitiza umuhimu wa saikolojia ya elimu kwa mtaala wa ualimu.

Saikolojia ya elimu humsaidia mwalimu kuelewa tofauti za wanafunzi, mfano mwanafunzi mwenye umakini mdogo anahitaji mbinu tofauti za kufundishwa.

Saikolojia humsaidia mwalimu kupanga mbinu bora za ufundishaji kulingana na maendeleo ya wanafunzi, kama kutumia mafunzo ya vitendo kwa wanafunzi wa shule ya awali.

Saikolojia humsaidia mwalimu kudhibiti tabia za darasani, mfano kutumia mbinu za kuimarisha tabia njema bila ukali.

Saikolojia humsaidia mwalimu kuelewa namna kumbukumbu inavyofanya kazi, hivyo kupanga masomo yanayorahisisha kukumbuka.

Saikolojia humsaidia mwalimu kuwajenga wanafunzi kisaikolojia ili kuwa na ujasiri wa kujifunza na kukabiliana na changamoto.

10. (a) Taja dalili tatu za matatizo ya kusikia kwa mwanafunzi.

Mwanafunzi kuomba arudiwe mara nyingi maelezo ni dalili kuwa hasikii vizuri.

Mwanafunzi kutotazama pembeni anapoitwa au kutokusikia mwalimu akizungumza mbali ni dalili ya tatizo la kusikia.

Mwanafunzi kuchanganya maneno au kutoa majibu yasiyoendana na swali huonyesha tatizo la kusikia.

10. (b) Eleza njia tatu za kumsaidia mwanafunzi mwenye matatizo ya kusikia.

Kumkalisha karibu na mwalimu humsaidia kusikia vizuri maelezo.

Kutumia vielelezo kama maandishi au michoro humsaidia kufuatilia somo bila kutegemea sauti pekee.

Kuzungumza kwa sauti ya wastani na kwa uwazi humrahisishia kufahamu mafunzo.

11. Eleza sifa nne za malezi ya kidemokrasia na athari zake kwa mtoto.

Malezi ya kidemokrasia humruhusu mtoto kutoa maoni, jambo linalomjenga kuwa na ujasiri wa kuzungumza.

Malezi ya kidemokrasia humjenga mtoto kuwa na uwezo wa kujitegemea kwa kuwa anafundishwa kufanya maamuzi.

Malezi ya kidemokrasia humfundisha mtoto kuheshimu maoni ya wengine, hivyo kujenga tabia ya ushirikiano.

Malezi ya kidemokrasia humfanya mtoto kuwa mbunifu kwa sababu ana uhuru wa kujaribu mambo mbalimbali.

12. Fafanua jinsi mwalimu anavyoweza kutumia motisha chanya kuongeza utendaji wa wanafunzi kwa kutoa hoja nne.

Mwalimu anaweza kumpa mwanafunzi pongezi ili kuongeza hamasa ya kufanya vizuri zaidi.

Mwalimu anaweza kumpa mwanafunzi majukumu maalum kama zawadi ya tabia njema ili kumtia moyo.

Mwalimu anaweza kutumia alama au stika za pongezi ili kumfanya mwanafunzi ahisi kustahili na kujitahidi zaidi.

Mwalimu anaweza kutoa muda wa ziada wa michezo au shughuli za kuburudisha kama motisha kwa wanafunzi wenye maendeleo mazuri.

13. Nadharia ya utambuzi wa kijamii ya Bandura inasisitiza kuiga. Eleza mambo manne ambayo mwalimu anaweza kuyatumia kama vigezo vya kuigwa.

Mwalimu anaweza kuonyesha maadili mema kama kusema ukweli ili wanafunzi waige tabia hiyo.

Mwalimu anaweza kuonyesha ukarimu na ushirikiano ili wanafunzi wajifunze kuishi vizuri na wenzao.

Mwalimu anaweza kuonyesha nidhamu ya kufuata muda ili wanafunzi waige tabia ya kuwajibika.

Mwalimu anaweza kuonyesha lugha ya heshima ili wanafunzi wajenge tabia ya kuzungumza kwa adabu.

14. Eleza vipengele viwili vya makuzi ya kijamii na vipengele viwili vya makuzi ya kihisia vinavyoathiri mafanikio ya mwanafunzi.

Katika makuzi ya kijamii, ushirikiano humsaidia mwanafunzi kushiriki na kujifunza vizuri kupitia kazi za vikundi.

Katika makuzi ya kijamii, uhusiano mzuri na walimu humsaidia mwanafunzi kupata msaada wa karibu wa kielimu.

Katika makuzi ya kihisia, uwezo wa kudhibiti hisia humsaidia mwanafunzi kukabiliana na msongo wa mawazo darasani.

Katika makuzi ya kihisia, ujasiri humsaidia mwanafunzi kushiriki kikamilifu katika masomo bila hofu.

15. Eleza sababu nne zinazochangia uhawilishaji hasi wa mafunzo.

Kukosa uelewa wa kina wa somo humfanya mtoto kushindwa kutumia maarifa katika hali mpya.

Matumizi ya mbinu za kukariri humzuia mwanafunzi kutumia maarifa katika mazingira tofauti.

Kutokuhusiana kwa somo na uzoefu wa mwanafunzi humfanya ashindwe kuona uhusiano kati ya maarifa mapya na ya zamani.

Mazingira mapya yasiyolingana na yale alikojifunzia humfanya mwanafunzi kushindwa kufanya uhawilishaji wa maarifa.

16. Tathmini athari za mazingira ya nyumbani katika ukuaji wa tabia za mwanafunzi kwa kutoa hoja nne.

Mazingira ya nyumbani yenye migogoro humjenga mtoto kuwa na tabia ya ukali au woga kwa sababu hana utulivu wa kihisia.

Mazingira yenye upendo humjenga mtoto kuwa na tabia ya ujasiri na kujiamini kwani anahisi kuthaminiwa.

Mazingira ya nyumbani yasiyo na uangalizi humfanya mtoto kuwa na tabia zisizodhibitiwa kama utovu wa nidhamu.

Mazingira yenye mazungumzo na maadili mema humsaidia mtoto kujenga tabia njema zinazosaidia katika mafanikio ya masomo na maisha.